

# Lasarettet i Bjørnelvdalen

AV HARALD SUNDE

Kjører du riksveien fra Kirkenes sørover mot Pasvikdalen kommer du etter ca. en mils kjøring til Bjørnelvdalen. Dalen ligger der som en grønn, frodig naturperle med løvskog og jordbruk. Dette i kontrast til de områdene du nettopp har kjørt forbi, der neddemmete vann og gråbergtipper forårsaket av AS Sydvarangers 90 år lange gruvevirksomhet preger landskapet.

At Bjørnelvdalen var et av de tyske okkupasjonsstyrkenes største lagerområder er ikke lenger så lett synlig, da dalen har grodd godt til med skog siden 1940-tallet. I Sør-Varanger ble det gjennom hele 2. verdenskrig lagret ufattelige mengder med ammunisjon og sprengstoff. Mye sprengstoff ligger fortsatt rundt omkring i gamle tyske krigslagre i kommunen, og hvert år reiser en spesialgruppe fra Heimevernet rundt og uskadeliggjør nyfunne eksplosiver. Bjørnelvdalen er fortsatt så gjennomvannet av sprengstoff at det er gitt anbefalinger fra politiet at man ved en lynnbrann eller skogbrann ikke bør slukke brannen, men heller

*Rader av sykehussenger på militært geledd.*



FOTO: HARALD SUNDE



**Harald Sunde**

Allmennlege i Kirkenes siden 1985 (med korte avbrudd). Mislikte sterkt historiefaget på skolen. Har i voksen alder kompensert for dette ved å interessere seg for lokalhistorie.

evakuere området. Dette fordi de store mengdene sprengstoff som fortsatt ligger lagret gjør at det vil være farefullt for slukningsmannskaper å oppholde seg i dalen.

Det var imidlertid ikke bare sprengstofflagre som ble bygget i Bjørnelvdalen. I 1942 ble det oppført et lasarett. Lasarettskomplekset i Bjørnelvdalen bestod av i alt 18 brakker, og inneholdt avdeling for medisin, kirurgi samt et isolat. I tillegg fantes det tannlegjetjeneste her. Den tyske helsetjenesten bestod utenom lasarettet i Bjørnelvdalen av tilsvarende lasaretter på Svanvik i Pasvikdalen, Sandnes (åtte km sør for Kirkenes, se bilde), to lasaretter i Kirkenes samt flere hospitalskip som lå i fjorden utenfor Kirkenes. Denne helsetjenesten hadde som primæroppgave å behandle sårede soldater som kom hjem fra Litsa-fronten. Flere nordmenn fikk imidlertid også hjelp av tyske leger og tannleger under krigen.

Krigen i nord gikk, som vi vet, ikke helt som Hitler hadde planlagt. Offensiven mot Murmansk som var påbegynt sommeren 1941 var tenkt som en kortvarig parademarsj. Den endte i stedet opp i en treårs stillingskrig i myrene rundt Litsa, mellom Kirkenes og Murmansk. Høsten 1944 ble den sovjetiske krigsmaskinen for sterk, og de tyske tropene ble tvunget til retrett. Tyskerne trakk seg tilbake fra denne delen av Sovjetunionen og forlot også Finnmark for å forsøke seg ved Lyngen-fjorden i Nord-Troms. Under denne retretten benyttet de seg av «Brent Jords Taktikk», dvs de svidde av alt av bygninger de kom over for på den måten å sinke forfølgerne; Sovjetunionens Røde Armé.





*Lasarettet på Sandnes, åtte kilometer sør for Kirkenes. FOTO: RUBERT HUMPELER, VIA RUNE RAUTIO, KIRKENES*

Lasarettet i Bjørnelvdalen led samme skjebne som resten av bebyggelsen i Finnmark. Vegger, tak og golv var av tre, og brant sikkert godt da de ble stukket i brann i oktober 1944. Men sykehussengene i lasarettet var av metall. Disse overlevde naturlig nok flammens rov og falt ned på bakken etter hvert som tregolv et stod på brant. Mange av sengene brakk i fallet, men de ble stående på branntomta i oktober 1944, og står der fortsatt den dag i dag, 61 år seinere.

Det ser unektelig noe rart ut, lange rader med sykehusenger på militært geled midt inne i løvskogen, som har grodd opp siden høsten 1944. Et og annet vaskevannsfat, bekken og annet sykehusutstyr stikker opp av lyngen her og der. Man kan altså fortsatt den dag i dag gå langs sengerekene og prøve å sette seg inn i hvordan livet kan ha fortonet seg i 1942–44 på lasarettet i Bjørnelvdalen sør for Kirkenes.

Har du kommentarer, reaksjoner eller spørsmål om artikkelen? Inspirerer den deg til å skrive noe selv? Ansvarlig redaktør for denne artikkelen har vært Tove Rutle. Kontakt henne på [rmrtove@online.no](mailto:rmrtove@online.no)



FOTO: HARALD SUNDE